Brig. gen. inž. A.Gustaičio BYLA

Ypatingojo archyvo byla Nr. 47818/3, Baudžiamoji byla Nr. 1966

VŠĮ PLIENO SPARNAI

TARDYMO PROTOKOLAS [1]

PETRUSEVIČIAUS Vytauto, Juozo[2] s.

1941 kovo 21 d.

PETRUSEVIČIUS V. J., gimęs 1911 metais, Jonavos miestelyje – Lietuva. Iki arešto – Naujosios Vilnios Lietuvos politinės policijos viršininkas.

Tardymas pradžia 13 val. 00 min.
Tardymo pabaiga 17 val. 00 min.

Klausimas: Kokiose armijose jūs tarnavote?

Atsakymas: Išskyrus Lietuvos armiją, kitose netarnavau .

Klausimas: Kokiuose daliniuose ir kokiose pareigose jūs tarnavote?

Atsakymas: Aš tarnavau aviacijos štabe raštininku, turėdamas jaunesniojo puskarininkio laipsnį.

Klausimas: Išvardinkite jums žinomus Lietuvos armijos aviacijos štabo vadovus?

Atsakymas: Iki 1934 metų Lietuvos armijos aviacijos viršininku buvo pulkininkas PUNDZEVIČIUS, jo padėjėju buvo pulkininkas-leitenantas NARAKAS ar NAVAKAS, o aviacijos parko viršininku buvo pulkininkas GUSTAITIS Antanas. Po 1934 metų aviacijos vadovybė buvo pakeista, PUNDZEVIČIUS buvo pervestas divizijos vado pareigoms, kas atsitiko su NAVAKU dabar neprisimenu, o GUSTAITIS Antanas buvo pervestas Lietuvos armijos aviacijos viršininko pareigoms, kuriose tarnavo iki paskutinių buržuazinės Lietuvos valstybės dienų.

Klausimas: Dėl ko Lietuvos armijos aviacijos vadovybėje įvyko tiek pasikeitimų?

Atsakymas: 1934 metais Lietuvoje buvo rengiamas ir beveik įvyko perversmas.

Lietuvos nacionalsocialistinė partija, t.y. „Voldemarininkų“ partija rengė sąmokslą prieš tuo metu valdžiusią Smetonos vyriausybę. Vieną dieną eilė aukščiausių karinių vadovų pareikalavo iš Lietuvos valstybės prezidento Smetonos, kad į Lietuvos ministro pirmininko postą paskirtų nacionalsocialistinės partijos vadovą Voldemarą, kuris tuo metu buvo tremtyje.

Dėl to Smetonos potvarkiu daugelis Lietuvos armijos štabo pareigūnų buvo areštuoti, o kai kurie visai atleisti iš armijos. Dėl šių priežasčių įvyko pasikeitimai kariuomenės vadovybėje.

[1] Kvotos protokolo vertimas į lietuvių k.

[2] Originale – Josipovičius – surusintas tėvavardis Иосиф – Иосифович

Klausimas: PUNDZEVIČIUS arba GUSTAITIS Antonas[3] sąmoksle dalyvavo?

Atsakymas: Kiek man žinoma tai nei PUNDZEVIČIUS, nei GUSTAITIS kariniam sąmoksle nedalyvavo, o kaip tik buvo Smetonos vyriausybės šalininkai, ir kaip ištikimi Smetonos vyriausybės šalininkai buvo pakelti į labiau atsakingus vadovaujančiuosius postus Lietuvos armijoje.

Klausimas: Kokioms nors partijoms GUSTATIS Antonas priklausė?

Atsakymas: Ar GUSTAITIS priklausė kokioms nors partijoms aš nežinau, bet aš galvoju, kad jis buvo artimas Smetonos vyriausybei. Tai matyti iš to, kad jam buvo suteiktas Lietuvos armijos aviacijos štabo viršininko postas.

Klausimas: Ar jums asmeniškai teko kalbėtis su GUSTAIČIU?

Atsakymas: Aš su GUSTAIČIU niekada nekalbėjau, nes jis visą laiką bendraudavo su aukščiausiais Lietuvos armijos vadovybės pareigūnais, o aš buvau štabo raštininkas.

Klausimas: Ką dar jūs galite papasakoti šiuo klausimu?

Atsakymas: Daugiau nei apie PUNDZEVIČIŲ, nei apie GUSTAITĮ aš nieko nežinau.

Tardymas baigtas

Protokolas pagal mano žodžius užrašyta teisingai man suprantama rusų kalba ir mano asmeniškai perskaitytas:

(V.PETRUSEVIČIUS) .

Tikra:

Tardė: SSSR NKGB Tardymo dalies tardytojas valstybės saugumo jaunesnysis leitenantas */parašas/*

DOROŠIEVIČIUS (ДОРОШЕВИЧ).

/atspaudas/[4]

Tardymo protokolo originalas yra kaltinamojoje Petrusevičiaus V.J.. byloje.

SSSR NKGB Tardymo dalies 2-ojo skyriaus 3-ojo poskyrio tardytojas valstybės saugumo jaunesnysis leitenantas /parašas/

[3] Vardas surusintas.

[4] Antspaudo įrašas: SSSR Valstybės Saugumo / Liaudies komitetas / NR. 21

79

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

ПЕТРУСЕВИЧУСА Витаута Иосифовича.-

ПЕТРУСЕВИЧУС В.И., 1911 года рождения, уроженец местечка Яново-Литва. До ареста - начальник Ново-Вилейкской районной политической полиции Литвы.

От 21 марта 1941 года.

Начало допроса в 13 час.00 мин.
Конец " " 17 час.00 мин.

Вопрос: В каких армиях вы проходили военную службу?

Ответ: Кроме литовской армии, в других не служил.

Вопрос: В каких частях вы служили и в каком чине?

Ответ: Я служил при штабе авиации в должности писаря в чине младшего унтер-офицера.

Вопрос: Назовите известных вам руководителей штаба авиации Литовской армии?

Ответ: До 1934 года начальником авиации Литовской армии был полковник ПУНДЗЯВИЧУС, его помощником был полковник-лейтенант НАРАКАС или НАВАКАС, а начальником авиационного парка был полковник ГУСТАЙТИС Антанас. После 1934 года руководящий аппарат авиации был изменен,

[5]

[5] Vytauto Petrusevičiaus kvotos protokolo mašinraštis, 1941 m. kovo 21 d., Maskva. Vilnius, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47818/3, l.79.

80

- 2 -

ПУНДЗЯВИЧУС был переведен на должность начальника дивизии, что произошло с НАВАКАСОМ сейчас не помню, а ГУСТАЙТИС Антанас был переведен на должность начальника авиации Литовской армии, где служил до последних дней существования литовского буржуазного государства.

Вопрос: В связи с чем произошло перемещение по службе ряда военных чиновников авиации Литовской армии?

Ответ: В 1934 году в Литве подготовлялся и почти был совершен переворот.

Национал-социалистская партия Литвы, т.н. партия „Вальдемарника" подготовила заговор против существующего в то время Сметоновского правительства, и в один из дней ряд высших военных чинов потребовали от президента Литовского государства Сметоны о назначении на пост премьер-министра Литвы руководителя национал-социалистской партии Литвы Вальдамараса, который находился в то время в ссылке.

В связи с этим, по распоряжению Сметоны, многие руководящие военные чины штаба Литовской армии были арестованы, а некоторые вовсе были удалены из армии. В силу этих причин произошло соответствующее передвижение военных руководителей.

[6]

[6] Vytauto Petrusevičiaus kvotos protokolo mašinraštis, 1941 m. kovo 21 d., Maskva. Vilnius, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47818/3, l.80.

81

- 3 -

Вопрос: ПУНДЗЯВИЧУС или ГУСТАЙТИС Антонас участвовали в заговоре?

Ответ: Насколько мне известно, то ни ПУНДЗЯВИЧУС, ни ГУСТАЙТИС в военном заговоре не участвовали, а наоборот, являлись более приближенными людьми Сметоновского правительства и, как доверенные и надежные Сметоновскому правительству лица, были поставлены на более ответственные руководящие посты при штабе Литовской армии.

Вопрос: ГУСТАЙТИС Антонас к каким либо партиям принадлежал?

Ответ: Принадлежал-ли ГУСТАЙТИС к каким либо партиям мне неизвестно, но я полагаю, что он был приближенным человеком Сметоновского правительства это видно из того, что он был выдвинут на пост начальника штаба авиации Литовской армии.

Вопрос: Лично вам с ГУСТАЙТИСОМ разговаривать приходилось?

Ответ: Я с ГУСТАЙТИСОМ никогда не разговаривал, так как он все время вращался в кругу высших командных чинов Литовской армии, а я был штабным писарем.

Вопрос: Что еще вы можете рассказать по существу данного вопроса?

[7]

[7] Vytauto Petrusevičiaus kvotos protokolo mašinraštis, 1941 m. kovo 21 d., Maskva. Vilnius, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47818/3, l.81.

82

- 4 -

Ответ: Больше ни о ПУНДЯВИЧУСЕ, ни о ГУСТАЙТИСЕ я ничего не знаю.

Допрос окончен.

Протокол с моих слов записан правильно на понятном для меня русском языке и лично мной прочитан:

(В.ПЕТРУСЕВИЧУС).

Допросил: Следователь Следчасти НКГБ СССР-
Мл.Лейтенант Госуд.Безопасности- Дорошевич
(ДОРОШЕВИЧ).

Подлинный протокол допроса находится в следственном деле Петрусевичуса В.И.

Следователь 3 отд. 2 отд. Следчасти НКГБ СССР
мл. лейтенант Г.Г. Дорошевич

Наркомат Государственной Безопасности СССР № 21

[8]

[8] Vytauto Petrusevičiaus kvotos protokolo mašinraštis, 1941 m. kovo 21 d., Maskva. Vilnius, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47818/3, l.82.